

Гришко О. І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Клевака Л. П.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ СІМ'Ї І ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ

У статті розкрито взаємодія та співпраця сім'ї і закладу дошкільної освіти у навчанні дітей елементам математики. Визначено вплив вихователя на покращення педагогічних знань батьків. Висвітлено засоби широкої педагогічної просвіти батьків.

***Ключові слова:** дошкільна освіта, взаємодія та співпраця вихователя з батьками, математика, форми спільної роботи ЗДО і сім'ї, математичний розвиток дітей.*

В останні роки державою все більше уваги приділяється питанням зміцненню сім'ї і створенню сприятливих умов для виконання нею завдань всебічного і гармонійного розвитку дітей.

З кожним роком виховні функції батьків розширюються, їхній освітній рівень та педагогічна культура підвищуються. У сучасному суспільстві батьки повинні спиратися на гуманну педагогіку, яка пов'язана з самоактуалізацією дитячої особистості та її само-реалізацією. Ідеї такої педагогіки передбачають усвідомлення дорослими сукупності фізичних і психічних особливостей, з яких складається особистість дитини, визнання унікальності дитячого сприйняття навколишнього світу. Пояснити значення такої педагогіки батькам повинен вихователь закладу дошкільної освіти (ЗДО). Саме тому в наш час все більшої актуальності в процесі виховання набуває проблема взаємодії та співпраці вихователя ЗДО з батьками дошкільнят.

Під дошкільною освітою сьогодні розуміють не тільки підготовку дитини до навчання в початковій школі, але й її підготовку до життя в соціумі. Говорячи про готовність дитини до навчання у школі, не можна не зупинитися на її математичному розвитку. Саме логіко-математичний розвиток дошкільника у ЗДО допоможе у подальшому подолати негаразди у навчанні, буде сприяти розвитку таких якостей особистості, як наполегливість, активність, працездатність, дисциплінованість.

Ефективність роботи вихователя з розвитку дитини дошкільного віку, у тому числі з логіко-математичного розвитку, багато в чому

залежить від його успішної роботи з батьками. Учені-практики зазначають, що сучасний педагог повинен не лише давати конкретні поради стосовно математичного розвитку дітей, але й сприяти покращенню педагогічних знань батьків. Перш ніж переходити до спільної роботи вихователя із батьками з питань математичного розвитку дітей, педагогу варто зупинитися на тенденціях виховання дошкільника у сучасному соціумі.

Вихователь повинен наголошувати батькам щодо їхньої концентрації уваги на тому, щоб дитина була щаслива в даний час і вдало могла реалізуватися в майбутньому. Також треба звернути увагу на ментальне і емоційне здоров'я дітей. Важливо повідомити батькам про сучасні дослідження психологів та методистів щодо врахування унікальності дитинства при вихованні та навчанні маленької людини. Далі зупинимося на деяких теоретичних положеннях засновників дошкільної педагогіки та дитячої психології, з якими повинен ознайомити вихователь батьків.

Ганна Фрейд (дочка Зигмунда Фрейда) виділяє «чотири основні сфери, в яких діти відрізняються від дорослих настільки, що нам доводиться знову вчитися розуміти їх емоційний світ:

1. Для дітей характерний егоцентричний спосіб бачення, у зв'язку, з чим нічого в світі не відбувається поза їх власними почуттями, бажаннями, переживаннями. Почуття інших людей дітьми не враховуються.
2. Поведінка дошкільнят підпорядковується страхам, бажанням, імпульсам і фантазіям. Дитині завжди необхідно діяти миттєво, для неї не існує відстрочки, вона не може чекати.
3. У всіх маленьких дітей сприйняття часу зовсім інше, ніж у дорослих. Дорослі звертаються до дитини з позицій свого відчуття часу, тоді як повинні це робити з позицій маленької дитини.
4. Мова дитини відмінна від мови дорослого» [2, с. 79].

Проблемами навчання і виховання дітей цікавилися дослідники різних часів. Основним філософським імперативом педагогічної теорії ХХ ст. стали такі положення: дитина – це індивідуальність, яка дана дорослим на виховання; дитина, що народилася – це вже «людина в дії», а не тільки «людина в перспективі»; діти не неактивні (вони просто активні не так, як дорослі; їх активність має інші форми та іншу інтенсивність) [2, с. 251].

Важливими прогресивними досягненнями, які придбало людство у своїх пошуках шляхів виховання та освіти дітей дошкільного віку є система Марії Монтесорі, вальдорська педагогіка, рекомендації Нікітіних та інші педагогічні системи. Для того, щоб батьки могли щось обирати для себе при вихованні дитини, вони повинні бути ознайомлені з різними варіантами роботи педагогів.

Арсенал сучасної дошкільної педагогіки має різні способи та прийоми впливу на дитину – це може бути і прийом непрямої

дії, і зауваження, які мають емоційний відтінок (звертання до почуттів дитини), і роз'яснення наслідків певних агресивних і неконструктивних дій, і організація середовища, яке сприяє розвитку дитини, і використання розвивального матеріалу, і так звані «не фіксовані» іграшки.

Зауважимо, що у на сьогодні склалися концепції «дитинства» та «батьківства». Сучасна педагогіка – це гуманістична педагогіка, у центрі якої стоїть дитина. Найбільш важливі положення цієї концепції – це усвідомлення дитиною своєї унікальності, адекватний рівень самооцінки, емоційна стабільність, високий рівень соціальної адаптації. У ній передбачено формування емоційної чуйності дорослих, що передбачає здатність до емпатії, позитивного бачення своєї дитини, усвідомлення унікальності дитячого сприйняття світу.

Аналіз наукових розвідок засвідчує, що у процесі взаємодії з батьками вихователю необхідно використовувати індивідуальний підхід до кожної сім'ї, в якій ростуть і виховуються дошкільнята. Не варто забувати, що на відносини між дітьми і дорослими в сім'ї впливають різні чинники: склад сім'ї, матеріальна забезпеченість, традиції виховання.

Основними формами спільної роботи ЗДО і сім'ї з питань математичного розвитку дітей є доповіді й повідомлення на батьківських зборах і конференціях; організація виставок наочних посібників з описанням їх використання; відкриті заняття з математики для батьків; групові та індивідуальні консультації, бесіди, фліпчарти тощо.

Основні напрями у роботі з батьками, у тому числі й ті, що стосуються формування у дітей елементарних математичних уявлень, подано у річному плані ЗДО. При його складанні беруть до уваги конкретні умови життя й виховання дітей у сім'ях, вікові та індивідуальні особливості. План роботи обговорюється і затверджується на педагогічній раді закладу. Питань математичного змісту в ЗДО небагато, але висвітлення рівня математичного розвитку дітей передбачається включати при обговоренні різних проблем. Це можуть бути такі проблеми: підготовка дітей до школи, організація прогулянок та екскурсій з дітьми, вікові та індивідуальні особливості дітей молодшого (середнього або старшого) дошкільного віку; значення гри у житті дитини тощо.

Докладніше роботу з батьками відображено в календарних планах вихователів, які щодня спостерігають за дітьми, та можуть дати поради батькам. Крім того, систематичне спілкування з батьками дає змогу вихователю поповнити відомості про дитину, знайти справжні причини певних труднощів, в тому числі й у її математичному розвитку [8; 9].

Найпоширеніша форма індивідуальної роботи з сім'єю – бесіди. Їх можна проводити, коли батьки приводять і забирають дітей, а

також під час відвідання вихователем сім'ї дитини. Ця форма роботи вимагає від педагога великого такту, вміння, компетентності. Щоб викликати довіру у батьків і бажання прислухатися до порад педагога, бесіду варто розпочинати з констатації успіхів дитини. При цьому висловлення педагога мають бути аргументованими, доказовими, а ще краще – наочними. Можна показати зошит з математики, навчальну карточку, заповнену самою дитиною тощо.

У розмові з батьками вихователь з'ясовує, з ким із членів сім'ї дитина перебуває найчастіше, які методи використовуються в сімейному вихованні, зокрема, з формування елементарних математичних уявлень. Ненав'язливо педагог повинен дати свої конкретні рекомендації, як ефективніше ознайомлювати дітей з такими поняттями, як кількість, розмір, простір, час. Для цієї бесіди він готує спеціальну літературу, навчальні посібники і залишає їх на певний час у сім'ї дитини для вивчення батькам [3; 4; 5; 6; 7]. Зазначимо, що розмовляючи з батьками, вихователь уважно прислухається до того, що їх турбує та що є незрозумілим.

Поряд з цими формами спільної роботи ЗДО та сім'ї велике значення має відвідання батьками занять і різних режимних моментів у дитячому садку. На заняттях з математики педагог дає змогу батькам побачити досягнення своєї дитини, її знання і вміння, а також оволодіти окремими методичними прийомами з формування у дітей елементарних математичних уявлень. Після занять треба обговорити з батьками, що варто перенести в практику сімейного виховання, які ще методики можна використовувати в індивідуальній роботі з дитиною вдома.

Підвищенню педагогічної культури батьків сприяють батьківські збори і конференції, на яких з відповідями виступають не тільки педагоги, а й батьки. Темі виступів добирають заздалегідь і розкривають певну актуальну проблему. Наприклад, з теми «Підготовка дітей до навчання в умовах школи» можна підготувати такі виступи батьків: «Які математичні уміння можна сформувати у дитини під час прогулянок?» або «Як використовуються ігри з дітьми для формування у них умінь рахувати?», «Як навчити дитину добре слухати і розуміти дорослого?». До конференції варто було б приурочити виставку дитячих робіт, методичних посібників, книг тощо.

Зазначимо, що засобами широкої педагогічної просвіти є лекції і доповіді на підприємствах, по радіо і телебаченню та ін.

Математична підготовка дитини в сім'ї здійснюється під керівництвом дорослих поступово, в процесі систематичних занять з нею, спрямованих на ознайомлення з кількісними, просторовими, часовими відношеннями. Заняття можуть відбуватися у формі гри, бесіди, розповіді і пояснень дорослого, а також організації практичних дій самих дітей (накладання, прикладання, вимірювання, вирізування, спорудження, перелічування, письма, штриховки тощо).

У результаті цього у дитини формуються знання про те, що довкілля сповнене безліччю звуків, рухів, предметів. Усі ці множини відрізняються за своєю природою, а саме: кількістю, формою, розміром, розміщенням у просторі. Чим точніші у дітей ці знання, тим глибше вони розуміють навколишню дійсність.

Водночас з набуттям знань у дитини розвиваються уміння порівнювати окремі предмети і множини, виділяти їхні основні властивості і якості, узагальнювати (об'єднувати) за цими ознаками. Оперуючи різними множинами (предметами, іграшками), дитина навчається виявляти рівність і нерівність множин, називати кількість певними словами: більше, менше, порівну. Порівняння конкретних множин готує дитину до засвоєння у майбутньому поняття числа.

Зміст і методика проведення занять з математики залежать насамперед від віку і рівня розвитку дитини. Основні принципи організації занять з дитиною в сім'ї – це систематичність у роботі, послідовність, широке застосування наочності, доступність пропонованого матеріалу, зацікавленість і активність самих дітей [1]. Для занять з дітьми у батьків має бути такий матеріал: дрібні предмети, іграшки (мотрійки, кубики, качечки, зайчики, гудзики та їх зображення); картки, а також силуети пташок, тварин, комах, фруктів, овочів; геометричні фігури (кулі, куби, круги, квадрати) різні за кольором і розмірами

Матеріал для кожного заняття батьки добирають відповідно до мети навчання і пропонують дитині саме той, який потрібен для цього заняття.

Ситуацій, в яких батькам дається змога виявити рівень математичних знань і умінь дитини, багато. Наприклад, мама (бабуся) на кухні готує обід. Дитина поруч з нею, «Подай мені найбільшу морквину..., і ще одну маленьку морквинку. Дякую!» При цьому дорослий голосом, інтонацією виділяє слова «одну велику», «одну маленьку». Дитині подобається така спільна діяльність з дорослим. Ось так ненав'язливо батьки допомагають дитині здобути знання про розміри предметів. Або: збираючись на прогулянку, можна запропонувати дитині підібрати одяг для ляльки відповідно до її розміру. Гуляючи по доріжках, дорослий говорить про їхню довжину й ширину: широкою доріжкою зручно йти поруч і при цьому не заважати зустрічним людям, а вузькою – краще йти один за одним, по одному. Розглядаючи на вулиці або на малюнку будинки, дитина дає характеристику розмірів вікон, дверей. У магазині вікна й двері широкі, а в житловому будинку – вузькі. Під час прогулянок за містом можна звернути увагу малюків на гарненьку шишку. «Скільки ти знайшов шишок?» – «Одну». «А поглянь під цим деревом скільки їх!» – «Багато». «Давай всі зберемо... Скільки залишилось під деревом?» – «Жодної не залишилось». І так далі.

Щодня батьки можуть знайти різні можливості для розвитку у дітей орієнтування в часі і просторі. Для цього їм не треба багато часу, головне у тому, щоб батьки розуміли значення таких занять, а в цьому їм мають допомогти вихователі.

Отже, дитина, яка готується стати школярем, обов'язково має володіти елементарними навичками самоорганізації. Ці навички надалі стануть її «помічниками» у навчальній діяльності, ефективному використанні часу, вмінні чергувати працю, навчання, гру, відпочинок. Важливо, щоб батьки спонукали дитину до самостійної розумової діяльності, вчили її логічно мислити. А для цього зовсім не обов'язково спеціальні вправи. Можна використати будь-які спостереження, різноманітні ігри, бесіди з дитиною. Ставлячи дитину перед необхідністю самостійно мислити, важливо враховувати наявний у неї досвід і знання.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2012. 26 с.
2. Білецька С. В. Дитиноцентрована педагогіка: теорія і практика західних країн: навч. посіб. Харків, 2008. 255 с.
3. Венгер Л. А., Венгер А. Л. Домашня школа мышления. Москва, 1994. 293с.
4. Звонкін, О. Малюки і математика. Дитячий садок. 2010. №11. С. 1–4.
5. Машовець М. А., Стеценко І. Б. Навіщо дошкільнику математика. Київ, 2009. 128 с.
6. Старченко В. Шукайте красу в математиці! Дошкілля. 2010. № 4. С. 7–9.
7. Терещенко І. Цікава математика надворі і вдома. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення дітей. Дошкільне виховання. 2011. № 6. С. 30–31.
8. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч. посіб. Київ, 1996. 240 с.
9. Щербакова К. Й., Брєжнєва О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь, 2019. 200 с.

УДК 373.2.015.31:111.852:745/749(477)

Демченко Є. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н. М.*

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена проблемі використання народно-прикладного мистецтва у освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Особлива увага акцентується на обґрунтуванні педагогічної цінності народно-прикладного мистецтва у естетичному розвитку особистості, наголошується на